

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru, Výboru regiónov a Európskej investičnej banke

Čistá planéta pre všetkých Európska dlhodobá strategická vízia pre prosperujúce, moderné, konkurencieschopné a klimaticky neutrálne hospodárstvo

[COM(2018) 773 final]

(2019/C 282/09)

Spravodajca: **Pierre Jean COULON**

Pomocný spravodajca: **Stefan BACK**

Konzultácia	Európska komisia, 17.6.2019
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní EÚ
Príslušné sekcie	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijatie v pléne	20.6.2019
Plenárne zasadnutie č.	544
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	152/1/1

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV súhlasí s tým, že riziko globálneho oteplenia o 2° C krátko po roku 2060 – výrazne nad maximálnu úroveň stanovenú v Parížskej dohode – bude mať v Európe závažný negatívny dosah na životné podmienky a hospodárstvo. EHSV preto dôrazne podporuje cieľ vytvoriť z EÚ do roku 2050 klimaticky neutrálne hospodárstvo sociálne spravodlivým a nákladovo efektívnym spôsobom. Takýto prechod je z hľadiska Európy možný a prínosný.

1.2. Preto je naliehavo potrebné, aby sa okamžite prijali opatrenia v oblasti klímy. EHSV súhlasí s absolútnymi prioritami stanovenými v oznámení Európskej komisie. EHSV vyzýva členské štáty, aby podporili cieľ vytvoriť z Európskej únie do roku 2050 klimaticky neutrálne hospodárstvo. Zároveň vyzýva podniky, odborové zväzy, mimovládne organizácie a národné hospodárske a sociálne rady, aby podporili tento cieľ.

1.3. EHSV víta, že uplatňovanie rôznych opatrení, o ktorých sa už rozhodlo, by malo podľa očakávaní priniesť dobré výsledky – odhaduje sa zníženie emisií skleníkových plynov do roku 2030 o 45 %, čo je viac ako 40 % záväzkov EÚ prijatých v rámci Parížskej dohody a 60 % zníženie do roku 2050.

1.4. To však na dosiahnutie cieľa klimaticky neutrálnej spoločnosti do roku 2050 nestačí. Z odhadovaných výsledkov, ktoré by mali schválené opatrenia priniesť do roku 2030, podľa EHSV vyplýva, že v rámci všetkých nových opatrení sa musí zohľadniť potreba predvídateľnosti, aby sa umožnilo dobré plánovanie a zabránilo uviaznutým aktívam. EHSV preto upozorňuje, že podnikom, najmä MSP, treba vyslať jasné a včasné signály.

1.5. Z rovnakých dôvodov sa EHSV domnieva, že je naliehavo potrebné urýchlene vymedziť stratégiu na obdobie po roku 2030, aby sa mohol do roku 2050 uskutočniť prechod na klimaticky neutrálnu spoločnosť.

1.6. EHSV zdôrazňuje, že prechod na klimaticky neutrálnu spoločnosť sa musí uskutočniť uplatňovaním konkurencieschopného, sociálne spravodlivého a mnohostranného prístupu a že na dosiahnutie plného zapojenia občianskej spoločnosti vrátane všetkých občanov, podnikov a organizácií a na akceptáciu z ich strany sa musia zaviesť vhodné nástroje. To zahŕňa vypracovanie a zavedenie systému stanovovania cien emisií oxidu uhličitého, pričom sa musí zohľadniť jeho dosah na podniky a občanov.

1.7. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité prijímať opatrenia na miestnej a regionálnej úrovni a v plnom rozsahu zapájať miestne a regionálne samosprávy.

1.8. EHSV vyzdvihuje význam obehového hospodárstva, biohospodárstva, digitalizácie a hospodárstva spoločného využívania zdrojov ako kľúčových aktérov prispievajúcich k zvyšovaniu efektívnosti využívania zdrojov a znižovaniu emisií.

1.9. EHSV pripomína, že v oznámení sa uznáva kľúčový význam mobility z hľadiska fungovania vnútorného trhu EÚ, a zdôrazňuje, že je dôležité nájsť riešenia, ktoré by znížili uhlíkovú stopu mobility vrátane letectva, pričom by neobmedzovali zásadnú úlohu mobility v hľadiska celého hospodárstva, spoločnosti, jednotlivcov a podnikov v EÚ.

1.10. EHSV súhlasí s tým, že je potrebné vyrábať elektrinu zo všetkých dostupných a nových zdrojov s nulovými emisiami. Z hľadiska zabezpečenia dodávok elektrickej energie, ktorá sa čoraz viac získava z obnoviteľných zdrojov, majú kľúčový význam sieťové prepojenia, uskladňovanie energie a reakcia na strane spotreby.

1.11. Na zaistenie stability plánovania pre podniky, podporu výskumu a vývoja a vytvorenie priaznivých podmienok umožňujúcich Európe – vrátane európskeho priemyslu a podnikov vo všeobecnosti – profitovať zo svojho prvenstva a udržať si konkurencieschopnosť je dôležité včasné plánovanie a včasné stanovenie cieľov. V tejto súvislosti EHSV zdôrazňuje význam vzťahov s tretími krajinami ako prostriedku na zapojenie väčšieho počtu krajín do proaktívnej stratégie v oblasti klímy a na zabezpečenie rovnakých podmienok pre európsky priemysel a uplatňovanie vplyvu pri stanovovaní noriem.

1.12. Kľúčom k realizácii plánovanej stratégie je financovanie. EHSV preto opakuje svoje odporúčania, aby sa na podporu výskumu, vývoja a priemyselného využívania poskytovali náležité rozpočtové prostriedky.

1.13. EHSV upozorňuje, že financovanie zohráva zásadnú úlohu. Pri financovaní však nejde iba o verejné prostriedky, a preto je dôležité podporovať mechanizmy, ktorých cieľom je stimulovať ekologické investície.

1.14. EHSV poukazuje na to, že prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo nebude možný bez rozsiahleho výskumu a inovácií. Bude si vyžadovať všetky možné inovácie, a to aj v oblasti nových foriem správania, podnikateľských modelov, sociálnych noriem, procesov, techník, marketingu a technológií.

1.15. EHSV vyzdvihuje dôležitú úlohu získavania bioenergie so zachytávaním a ukladaním CO₂ a prirodzených úložísk uhlíka, napríklad lesov, pasienkov, rašelinísk a pod. Súčasťou riešenia je udržateľné obhospodarovanie lesov a využívanie potenciálu poľnohospodárskej pôdy z hľadiska sekvestrácie uhlíka.

1.16. EHSV poznamenáva, že z celosvetového hľadiska v Európe žije okolo 7 % populácie, vytvára sa 20 % HDP a vzniká 30 % vedeckých publikácií vysokej kvality. Keďže prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo musí byť súčasťou celosvetového úsilia o boj proti zmene klímy, EHSV sa domnieva, že EÚ môže dosiahnuť najväčší vplyv tým, ak ostatným krajinám sveta dokáže, že tento prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo je dosiahnuteľný a pre spoločnosť prospešný. Ak sto európskych miest dosiahne do roku 2030 klimaticky neutralitu, bude to dôkazom, že prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo je možný a zvyšuje sa ním kvalita života.

1.17. EHSV sa domnieva, že na prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo potrebuje Európa sociálny pakt, na ktorom sa dohodne EÚ, členské štáty, regióny, mestá, sociálni partneri a organizovaná občianska spoločnosť, aby sa zabezpečila taká transformácia, pri ktorej sa bude pamätať na všetkých. V tomto záujme je potrebné náležite koncipovať a financovať Európsky sociálny fond a Európsky fond na prispôsobenie sa globalizácii. Prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo je takisto príležitosťou na odstránenie energetickej chudoby a zlepšenie kvality života, vytváranie pracovných miest a sociálne začlenenie a zabezpečenie rovnakého prístupu k základným energetickým službám pre všetkých Európanov.

1.18. EHSV vyzýva Európsky parlament, aby zriadil nezávislý výbor EÚ pre zmenu klímy, ktorého úlohou bude vypracovať vedecky podložené posúdenia a politické odporúčania. EHSV vyzýva členské štáty, v ktorých takýto výbor zatiaľ neexistuje, aby ho zriadili na celoštátnej úrovni a zabezpečili, že bude podávať správy parlamentom a hospodárskym a sociálnym radám jednotlivých krajín s prihliadnutím na ich osobitosti.

1.19. EHSV opätovne zdôrazňuje, že je naliehavo potrebné začať efektívny dialóg, čo by mu umožnilo poskytnúť užitočné podnety pre stratégiu, ktorá sa má vypracovať a predložiť do roku 2020, ako aj pre jej plnú akceptáciu a podporu. EHSV preto navrhuje, aby sa ako povinný prípravný prvok pri všetkých dôležitých politických rozhodnutiach a všetkých relevantných iniciatívach v oblasti tvorby práva na úrovni EÚ, jednotlivých krajín a na nižšej než celoštátnej úrovni zaviedol stály dialóg s občanmi. Príspevky v rámci dialógu a spôsob ich zohľadňovania by mali byť verejne viditeľné. Zviditeľnenie dialógu by sa malo zaručiť tým, že bude spadať do portfólia príslušného člena Komisie.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. EHSV sa domnieva, že zmena klímy je pre spoločnosť vážnou hrozbou. Globálna priemerná teplota sa môže krátko po roku 2060 zvýšiť o 2° C, čiže výrazne nad maximálnu úroveň stanovenú v Parížskej dohode, čo bude mať závažné negatívne dôsledky pre celosvetové hospodárstvo a životné podmienky na celom svete. Ako sa upozorňuje v správe Medzivládneho panela o zmene klímy z roku 2018 ⁽¹⁾ a oznámení Európskej komisie *Cistá planéta pre všetky* [COM(2018) 773], je nevyhnutné uvedomiť si naliehavosť potreby chrániť planétu a Európanov pred zmenou klímy.

2.2. EHSV upozorňuje, že prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo síce niečo stojí, no náklady prináša aj nečinnosť. Podľa oznámenia spôsobili živelné pohromy v roku 2017 hospodárske škody vo výške 283 miliárd EUR a ročné škody v dôsledku riečnych záplav v Európe by mohli dosiahnuť výšku 112 miliárd EUR.

2.3. EHSV dôrazne podporuje cieľ vytvoriť z EÚ do roku 2050 klimaticky neutrálne hospodárstvo (t. j. dosiahnuť nulovú bilanciu emisií skleníkových plynov), a to prostredníctvom sociálne spravodlivého prechodu a nákladovo efektívnym spôsobom. Ako vyplýva z oznámenia, takýto prechod je možný a prínosný. Okrem toho je v súlade s globálnymi záväzkami EÚ v rámci Parížskej dohody a cieľmi OSN v oblasti udržateľného rozvoja.

2.4. EHSV víta skutočnosť, že v balíku opatrení v oblasti čistej energie pre všetkých Európanov sa zvyšujú energetické ciele EÚ do roku 2030 týkajúce sa obnoviteľných zdrojov (z 27 % na 32 %) a energetickej efektívnosti (z 27 % na 32,5 %). Podľa oznámenia to znamená zníženie emisií skleníkových plynov do roku 2030 o 45 %, čo je viac ako 40 % záväzok EÚ v rámci Parížskej dohody a očakávané 60 % zníženie do roku 2050. Tým sa do roku 2050 klimatická neutralita nedosiahne. EHSV preto súhlasí s oznámením, že je naliehavo potrebná vízia hospodárskej a spoločenskej transformácie.

2.5. EHSV poukazuje na význam predvídateľnosti, aby sa uľahčilo plánovanie a zabránilo sa uviaznutým aktívam EHSV oceňuje postoj deklarovaný v oznámení, že momentálne sa neplánujú žiadne nové politiky ani preskúmanie cieľov do roku 2030, a zdôrazňuje, že je dôležité vyslať podnikom, najmä MSP, jasné a včasné signály.

2.6. EHSV súhlasí s tým, že splnenie cieľa klimatickej neutrálnosti si vyžaduje štrukturálne zmeny vo všetkých oblastiach spoločenského života. Dotkne sa to všetkých občanov, podnikov a ostatných subjektov. Preto je zásadné, aby sa občianska spoločnosť plne zapojila, mobilizovala a aby sa jej poskytli vhodné nástroje na ovplyvňovanie opatrení potrebných na dosiahnutie klimatickej neutrality. EHSV takisto pripomína, že začlenenie adaptácie na zmenu klímy do dlhodobého plánovania je kľúčové na zabezpečenie sociálneho a hospodárskeho rozvoja.

2.7. EHSV zdôrazňuje, že je naliehavo potrebné, aby EÚ zintenzívnila svoju činnosť a zaujala pozíciu lídra, aby mohla získať výhodu prvého ťahu.

2.8. EHSV berie na vedomie vymedzenie siedmich hlavných strategických modulov stanovujúcich oblasti, v súvislosti s ktorými by sa mali prijať opatrenia a vypracovať podporný rámec.

(1) Osobitná správa IPCC z októbra 2018.

2.9. EHSV schvaľuje prístup, podľa ktorého by sa poskytlo celkové portfólio s 12 absolútnymi prioritami na usmerňovanie plnenia cieľa nulových emisií, a osobitne berie na vedomie vyhlásenie, že si členské štáty, podniky a občania budú môcť vybrať vhodné spôsoby a prispôbiť ich vnútroštátnej situácii, aby sa dosiahli ďalekosiahle spoločenské a hospodárske zmeny vo všetkých sektoroch hospodárstva.

2.10. EHSV osobitne poukazuje na význam diskusií na celoštátnej a nižšej ako celoštátnej úrovni, ako aj na úrovni zainteresovaných subjektov a občanov ako prostriedku na to, aby sa mohli demokratickým spôsobom podieľať na príprave rôznych opatrení presadzujúcich prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo vrátane zmeny správania. Takéto diskusie takisto pomôžu v súlade so špecifikami jednotlivých krajín určiť opatrenia, ktoré si dokážu získať podporu verejnosti a zapojiť občiansku spoločnosť a občanov.

2.11. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že nie je jasné, či a do akej miery si členské štáty budú môcť vykonávacie opatrenia prispôbiť svojej konkrétnej situácii. Bolo by užitočné, keby sa tento bod počas plánovaných konzultácií objasnil. Skúšku v tomto smere predstavuje vykonávanie nariadenia o riadení energetickej únie.

2.12. EHSV upozorňuje na skutočnosť, že väčšinu problémov identifikovaných v rámci absolútnych priorit už Komisia vyriešila alebo ich práve rieši a že EHSV tieto iniciatívy podporuje a predložil niektoré návrhy, napríklad aby sa vytvorili kontaktné fóra a vyzdvihla dôležitosť sociálnych aspektov a riadenia.

2.13. EHSV podporuje tieto priority a zdôrazňuje, že ich treba vnímať ucelene. Osobitne poukazuje na význam financovania, úlohy občanov, výrobcov-spotrebiteľov a spotrebiteľov, ako aj sociálneho aspektu, ktorý zabezpečuje, aby sa pamätalo na všetkých. Ak sa občanom umožní, aby tiež využívali výhody tejto transformácie, podniky sa tým ich pozitívna angažovanosť. To by mohlo zahŕňať okrem iného aktívnu podporu spoločného vlastníctva v rámci decentralizovanej výroby energie z obnoviteľných zdrojov, napríklad slnečnej alebo veternej energie. Je nesmierne dôležité zabezpečiť akceptovanie akejkoľvek záťaže vyplývajúcej napríklad zo stanovenia ceny emisií CO₂.

2.14. Opakuje, že je dôležité nadviazať a prehĺbiť kontakt medzi štátnymi správami a neštátnymi aktérmi, a odvoláva sa na svoj návrh vytvoriť koalíciu politických predstaviteľov, štátnej správy a občianskej spoločnosti ⁽²⁾.

3. Potreba originálnej zastrešujúcej priemyselnej politiky EÚ na prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo opierajúcej sa o ambiciózne výskum a inovácie, sociálny pakt a demokraciu

3.1. Pripomienky k 12 prioritám

3.1.1. EHSV uznáva zásadnú dôležitosť energetickej efektívnosti a obnoviteľných zdrojov na úplnú dekarbonizáciu Európy. Tieto riešenia sú už overené.

3.1.2. Potenciál elektrickej energie ako hybnej sily dekarbonizácie je značný vo viacerých oblastiach vrátane vykurovania a chladenia (tepelné čerpadlá, diaľkové vykurovanie, chladenia atď.), ekologických palív a elektromobility. EHSV berie na vedomie, že 55 % elektrickej energie v Európskej únii už pochádza zo zdrojov s nulovými emisiami CO₂ (25 % jadrová energia, 30 % veterná, vodná a slnečná energia a energia z ďalších obnoviteľných zdrojov), a súhlasí s oznámením, že elektrická energia musí v čo najväčšej miere pochádzať z čistých, klimaticky neutrálnych zdrojov s nulovými emisiami.

3.1.3. EHSV dôrazne podporuje rozvoj decentralizovanej výroby energie z obnoviteľných zdrojov, napríklad prostredníctvom energetických družstiev a výrobcov-spotrebiteľov ⁽³⁾. V budúcnosti bude dôležitou črtou vytvorenie inteligentného a flexibilného systému riadenia dopytu a ponuky v decentralizovanom systéme, ktorého základom sú obnoviteľné zdroje energie, pričom významnú úlohu zohrávajú výrobcovia-spotrebiteľia. Z hľadiska širokoplošného zavedenia obnoviteľných zdrojov je kľúčové aj uskladňovanie energie z dôvodu kolísania úrovne jej výroby, a to v priebehu dňa aj roka.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému Vytvorenie koalície občianskej spoločnosti a orgánov na nižšej ako celoštátnej úrovni na plnenie záväzkov stanovených v parížskej dohode (Ú. v. EÚ C 389, 21.10.2016, s. 20), a na tému Podpora opatrení v oblasti klímy neštátnymi subjektmi (Ú. v. EÚ C 227, 28.6.2018, s. 35).

⁽³⁾ Stanovisko EHSV na tému Revízia smernice o energii z obnoviteľných zdrojov (Ú. v. EÚ C 246, 28.7.2017, s. 55).

3.1.4. EHSV podporuje rozvoj ekologickej mobility prostredníctvom alternatívnych druhov dopravy (vrátane verejnej dopravy) a alternatívnych pohonných systémov pre všetky druhy dopravy (vrátane elektrifikácie a udržateľne vyrábaného vodíka, plynu a biopalív), ako aj pre ťažké úžitkové vozidlá, lodnú a leteckú dopravu, a takisto zvýšením efektívnosti vďaka digitalizácii, elektrifikácii a kolaboratívnym systémom. Tým sa umožní lepší a efektívnejší dopravný systém s menšou environmentálnou stopou. EHSV preto požaduje novú bielu knihu o dopravnej politike, ktorou by sa nahradila tá súčasná. EHSV upozorňuje na obmedzené ciele znižovania emisií skleníkových plynov v sektoroch mimo ETS vrátane dopravy, ktoré schválila Európska rada v októbri 2014 ⁽⁴⁾. Ako stimuly na zvýšenie efektívnosti by sa mali využívať dane a poplatky vrátane internalizácie externých nákladov. Pre dotknuté subjekty by mali byť prijateľné a nemali by zvýšiť celkovú úroveň zdanenia.

3.1.5. EHSV súhlasí s tým, že konkurencieschopný priemysel EÚ a obehové hospodárstvo predstavujú významné prvky znižovania emisií skleníkových plynov, a to vrátane prechodu na alternatívne palivá, zachytávania a využívania oxidu uhličitého. EHSV by uvítal jasný odkaz na Priemysel 4.0, digitalizáciu a rozvoj kolaboratívneho hospodárstva ako kľúčové faktory na zlepšenie energetickej efektívnosti a zníženie emisií ⁽⁵⁾. EHSV zdôrazňuje, že obehové hospodárstvo je hlavnou pákou zmiernenia zmeny klímy a prechodu na klimaticky neutrálne hospodárstvo. Stratégie obehového hospodárstva, ako napríklad opatrenia na zníženie vstupov prvotných surovín, zlepšenie využívania existujúcich aktív a zníženie produkcie odpadu, v zásadnej miere prispievajú k zmierneniu zmeny klímy a vybudovaniu klimaticky neutrálneho hospodárstva ⁽⁶⁾.

3.1.6. Podporou udržateľných potravinových systémov vrátane ochrany a rozširovania úložísk CO₂ sa znížia emisie skleníkových plynov. EHSV opakuje svoj názor, že vplyv potravinových systémov na životné prostredie možno znížiť podporou stravovania založeného na jednoduchšej výžive ⁽⁷⁾, ako aj pestovaním a konzumáciou sezónnych potravín. Potravinové distribučné reťazce by sa mali skrátiť a balenie obmedziť.

3.1.7. Európsky priemysel dokázal, že je schopný vyvíjať alternatívy v oblasti čistej energie. Priemysel EÚ má stále vedúce postavenie v kľúčových odvetviach, ako je výroba veterných turbín, ale stratil svoj náskok v iných sektoroch, napríklad vo výrobe solárnych panelov, ktorá sa presunula z Európy do iných častí sveta. Táto skutočnosť je sčasti dôsledkom neprezieravých rozhodnutí, ktoré vo verejnej politike prijali predchádzajúce vlády jednotlivých krajín. V súčasnosti sa v Európe vyrába len približne 1 % svetovej produkcie lítiových batérií. V snahe zabrániť opakovaniu takýchto chýb v rozvíjajúcich sa odvetviach EHSV víta iniciatívy, ako je akčný plán na podporu odvetvia výroby batérií v EÚ, a konkretizáciu plánov na realizáciu Európskej aliancie pre batérie vrátane vývoja nových technológií ⁽⁸⁾.

3.1.8. EHSV upozorňuje na význam stanovovania noriem na medzinárodných fórach, kde môže EÚ zaujať pozíciu lídra a získať s tým spojenú konkurenčnú výhodu.

3.1.9. EHSV súhlasí s tým, že je dôležité zapojiť do procesu ďalšie významné a rozvíjajúce sa ekonomiky a vytvoriť pozitívnu dynamiku. V tejto súvislosti EHSV poukazuje na význam zabezpečenia spravodlivej hospodárskej súťaže a rovnakých podmienok vo vzťahu k tretím krajinám. Zachovanie konkurencieschopnosti musí byť dôležitým prvkom všetkých príslušných politických rozhodnutí.

3.1.10. EHSV zdôrazňuje, že na zavádzanie inteligentných sietí vrátane inteligentných meradiel a zariadení na uskladňovanie energie sú nesmierne potrebné investície a cezhraničná a medziodvetvová spolupráca v oblasti plánovania. Ide o základnú podmienku účinného vykonávania existujúcich a budúcich plánov týkajúcich sa sietí a riešenia problému výkyvov vo výrobe alternatívnych energií.

3.1.11. EHSV poznamenáva, že zachytávanie a ukladanie CO₂ (CCS) predstavuje siedmy hlavný strategický modul a že aspoň momentálne zostáva kľúčovou možnosťou ako dosiahnuť klimaticky neutrálnu spoločnosť do roku 2050, najmä prostredníctvom získavania bioenergie so zachytávaním a ukladaním CO₂. EHSV upozorňuje, že podľa analýzy Európskeho dvora audítorov v rámci existujúceho financovania EÚ navrhnutého na podporu CCS, napríklad programu NER 300, „sa nezrealizoval nijaký úspešný projekt zachytávania a ukladania oxidu uhličitého“. Technickú uskutočniteľnosť CCS teda obklopuje veľká miera neistoty a istá nie je ani jeho podpora zo strany verejnosti.

⁽⁴⁾ Závety Európskej rady, 23. – 24. 10. 2014, EUCO 169/14, body I 2.1, 2.2, 2.10 – 2.13.

⁽⁵⁾ Stanoviská EHSV na tému Investovanie do inteligentného, inovatívneho a udržateľného priemyslu – Aktualizovaná stratégia pre priemyselnú politiku EÚ (Ú. v. EÚ C 227, 28.6.2018, s. 70), Strategický vývoj priemyselnej politiky do roku 2030 (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 16), Európska agenda pre kolaboratívne hospodárstvo (Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 33).

⁽⁶⁾ Správa spoločností Circle Economy a Ecofys: Circular Economy: A key lever in bridging the emissions gap to a 1.5°C pathway.

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV na tému Príspevok občianskej spoločnosti k vytvoreniu komplexnej potravinovej politiky v EÚ (Ú. v. EÚ C 129, 11.4.2018, s. 18).

⁽⁸⁾ Tlačová správa podpredsedu EK Maroša Šefčoviča, apríl 2019, spoločná tlačová konferencia s Petrom Altmaierom a Brunom Le Mairom, 2. mája 2019.

3.1.1.2. EHSV vyzdvihuje význam prirodzených úložísk uhlíka, napríklad lesov, a mnohých poľnohospodárskych postupov, ktoré viažu uhlík, ako sú trávne porasty, pasienky, rašeliniská a pod. Udržateľné obhospodarovanie lesov spolu s využívaním výrobkov z dreva, ktoré ukladajú uhlík a nahrádzajú materiály a energiu z fosílnych zdrojov, umožňuje dlhodobé zmierňovanie zmeny klímy a zlepšuje adaptačnú schopnosť lesov. Je zásadne dôležité, aby sa využívala schopnosť poľnohospodárskej pôdy viazať uhlík. Súčasťou riešenia je udržateľné obhospodarovanie lesov a využívanie potenciálu poľnohospodárskej pôdy z hľadiska sekvestrácie uhlíka.

3.2. Rámcové podmienky – prehľad

3.2.1. EHSV súhlasí s tým, že pre úspech plánovanej transformácie je zásadný prístup k náležitému financovaniu. Je nevyhnutné prilákať dostatočné investície z verejných aj súkromných zdrojov. EHSV preto opakuje svoju požiadavku, aby sa 40 % prostriedkov z Európskeho fondu pre strategické investície a 40 % z rozpočtu EÚ investovalo do boja proti zmene klímy a do zabezpečenia odolnosti všetkých rozpočtov na úrovni EÚ a jednotlivých členských štátov proti zmene klímy⁽⁹⁾(¹⁰). EHSV poukazuje na úzke prepojenie medzi financovaním výskumu a inovácií a uvádzaním inovačných riešení na trh, ako sa uvádza v bodoch 3.3.5 a 3.3.6.

3.2.2. EHSV preto víta akčný plán Komisie na financovanie udržateľného rastu a súvisiace legislatívne návrhy. EHSV opakuje, že je dôležité vytvoriť pozitívny obraz ekologického financovania a takisto pri akomkoľvek označovaní alebo referenčnom porovnávaní zohľadňovať miestne a odvetvové osobitosti, ako aj veľkosť príslušných podnikov⁽¹¹⁾.

3.2.3. EHSV pripomína svoje konkrétne návrhy týkajúce sa nasmerovania finančných prostriedkov do udržateľných investícií ich vyčleňovaním na ekologické projekty⁽¹²⁾, pričom sa ako zdroj financovania použije kvantitatívne uvoľňovanie z Európskej centrálnej banky.

3.2.4. EHSV upozorňuje, že je potrebné poskytnúť súbor nástrojov na uľahčenie prístupu k financovaniu pre malých aktérov, aby sa aktérom na všetkých úrovniach umožnil prístup k financovaniu na boj proti zmene klímy⁽¹³⁾.

3.2.5. Nakoniec EHSV zdôrazňuje, že technológie relevantné pre klímu a transformáciu energetiky sa neustále a dynamicky vyvíjajú. Preto je nevyhnutné pravidelné prehodnocovanie postupov a prostriedkov.

3.3. Výskum a inovácie

3.3.1. EHSV poukazuje na to, že prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo sa neuskutoční bez rozsiahleho výskumu a inovácií (vrátane sociálnych). To si bude vyžadovať všetky možné inovácie vrátane nových foriem správania, podnikateľských modelov, sociálnych noriem, procesov, techník, marketingu a technológií.

3.3.2. EHSV poukazuje na to, že z celosvetového hľadiska v Európe žije okolo 7 % populácie, vytvára sa 10 % emisií skleníkových plynov, 20 % HDP a vzniká 30 % vedeckých publikácií vysokej kvality. Keďže prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo musí byť súčasťou celosvetového úsilia o boj proti zmene klímy, sa EHSV domnieva, že EÚ môže byť najväčším prínosom tým, ak ostatným krajinám sveta dokáže, že tento prechod je uskutočniteľný a pre spoločnosť prospešný.

3.3.3. EHSV sa domnieva, že Európa má vynikajúce vedecké výsledky, ale má problém premeniť ich na hodnotné inovácie. EÚ a členské štáty by mali väčšmi podporovať výskum a inovácie vo všetkých hodnotových reťazcoch od základného výskumu až po komerčné využitie vrátane efektívnejšieho začlenenia spoločenských a humanitných vied, aby bolo možné lepšie pochopiť, aké faktory motivujú rozhodnutia koncových používateľov vrátane MSP a občanov v oblasti energetiky.

3.3.4. EHSV sa domnieva, že EÚ má historickú príležitosť umožniť európskym podnikom, inovátorom, pracovníkom a investorom, aby potvrdili svoje celosvetové prvenstvo na rýchlo sa rozvíjajúcich trhoch s čistou energiou. EÚ by mala byť ambicióznejšia vo všetkých aspektoch čistej energie od energetickej efektívnosti až po elektronickú mobilitu, aby poskytla európskym podnikom dobre fungujúci domáci trh, kde sa môžu bezpečne rozvíjať inovácie, ako aj integrovanú priemyselnú stratégiu zameranú na vývoz riešení v oblasti čistej energie do celého sveta.

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV na tému Európsky pakt financie – klíma (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 8).

⁽¹⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému Uľahčenie prístupu k financovaniu opatrení v oblasti klímy pre neštátne subjekty (Ú. v. EÚ C 110, 22.3.2019, s. 14).

⁽¹¹⁾ Stanoviská EHSV na tému Akčný plán: Financovanie udržateľného rastu (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 73) a Udržateľné financovanie: taxonómia a referenčné hodnoty Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 103).

⁽¹²⁾ Stanovisko EHSV na tému Európsky pakt financie – klíma (Ú. v. EÚ C 62, 15.2.2019, s. 8).

⁽¹³⁾ Pozri poznámku pod čiarou č. 10.

3.3.5. EHSV preto vyzýva Európsku komisiu, Európsky parlament a Európsku radu, aby zabezpečili, že sa z budúceho viacročného finančného rámca bude náležite podporovať výskum a inovácie v oblasti energetiky a klímy a podľa možnosti aj príslušné uvádzanie na trh. Podporuje preto výzvu Európskeho parlamentu, aby sa rozpočet programu Horizont Európa na programové obdobie rokov 2021 – 2027 zvýšil na 120 miliárd EUR. Takisto požaduje, aby sa umožnilo vytváranie synergii medzi finančnými nástrojmi EÚ, ako je o. i. program Horizont Európa, Nástroj na prepájanie Európy, Inovačný fond, štrukturálne fondy, ITER, výskumný a vzdelávací program Euratomu a Erasmus, a takisto nástrojmi spravovanými Európskou investičnou bankou a Európskym investičným fondom.

3.3.6. EHSV víta návrh na vytvorenie „cieľov pre oblasť výskumu a inovácií“ na lepšie nasmerovanie výskumu a inovácií na projekty zamerané na riešenie spoločenských problémov vrátane prechodu na klimaticky neutrálne hospodárstvo. V tejto súvislosti vyzýva Európsku komisiu a Radu, aby vytýčili osobitný cieľ – dosiahnuť do roku 2030 klimatickú neutralitu v stovke európskych miest. To Európanom preukáže, že prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo sa môže stať skutočnosťou a zlepšiť kvalitu ich života. Bude to aj príležitosťou na konkrétnu spoluprácu s mestami na celom svete, počnúc mestami z krajín Východného partnerstva a Únie pre Stredozemie, aby sa mohli inšpirovať európskymi skúsenosťami.

3.3.7. EHSV víta návrh vytvoriť „Európsku radu pre inováciu“. Na základe skúseností s už existujúcimi nástrojmi vrátane Európskeho inovačného a technologického inštitútu by si EHSV želal, aby sa Európska rada pre inováciu stala kľúčovým nástrojom EÚ na poskytovanie trpezlivého kapitálu tolerantného voči riziku na tie inovácie, ktoré sú kľúčové pre prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo. Začínajúcim podnikom v členských štátoch môže pomôcť, aby sa stali európskymi lídrami na trhu namiesto toho, aby ich kúpili konkurenti z USA a Ázie.

3.3.8. EHSV v tejto súvislosti berie na vedomie zásadnú úlohu regionálnych a miestnych komunit pri riešení klimatických výziev a zvyšovaní adaptability a odolnosti spôsobmi, ktoré majú priamy vplyv na miestne vyhliadky na rozsiahlu transformáciu. Mnohé komunity už samy prebrali iniciatívu a efektívne sa podieľajú na vypracovávaní potrebných riešení. EHSV poukazuje na úlohu ostrovov EÚ vrátane najvzdialenejších regiónov ako potenciálnych inovátorov, pokiaľ ide o klimaticky neutrálne politiky pre Európsku úniu aj ostatné krajiny sveta.

3.4. *Spoločné vypracovanie sociálneho paktu pre prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo*

3.4.1. EHSV sa domnieva, že všetky inštitúcie na európskej, národnej a nižšej než celoštátnej úrovni by mali podporovať prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo. Legitímne obavy pracovníkov z odvetvia ťažby uhlia v mnohých krajinách EÚ a nedávne sociálne hnutia vo Francúzsku ďalej zdôraznili potrebu ukázať, že prechod na environmentálne udržateľnejšiu spoločnosť by mal byť aj prechodom na demokratickejšiu a sociálne spravodlivejšiu spoločnosť.

3.4.2. EHSV sa domnieva, že na prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo Európa potrebuje sociálny pakt, na ktorom sa dohodne EÚ, členské štáty, regióny, mestá, sociálni partneri a organizovaná občianska spoločnosť, aby sa zabezpečila taká transformácia, pri ktorej sa na nikoho nezabudne.

3.4.3. EHSV zastáva názor, že Európska únia musí zabezpečiť primerané financovanie pomoci pracovníkom, ktorým v dôsledku prechodu na klimaticky neutrálne hospodárstvo hrozí strata zamestnania. Preto vyzýva Európsku komisiu, Parlament a Radu, aby zabezpečili, že Európsky sociálny fond a Európsky fond na prispôbenie sa globalizácii budú riadne navrhnuté a financované s cieľom zvládať výzvy spojené s prechodom na klimaticky neutrálne hospodárstvo. Bol by to signál, že Európa chce skutočne zaistiť, aby sa pamätalo na všetkých.

3.4.4. EHSV sa domnieva, že zručnosti pracovníkov v klimaticky neutrálnom hospodárstve sa môžu značne líšiť od zručností, ktoré majú mnohí pracovníci dnes. Je dôležité prispôbiť programy vzdelávania a odbornej prípravy s cieľom zaistiť, aby budúci a súčasní pracovníci a poskytovatelia odbornej prípravy mohli prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo zaradiť medzi svoje možnosti odbornej prípravy. Tým sa umožní rýchlejšie prispôbenie európskej pracovnej sily a Európanom to pomôže rozvíjať nové talenty.

3.4.5. EHSV považuje prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo za príležitosť poskytnúť pracovné miesta mladým Európanom vrátane mladých nezamestnaných. Preto žiada Európsku komisiu, aby vytvorila program „Green Erasmus Pro“, ktorý by nadväzoval na jej pilotný projekt Erasmus Pro, ako aj ďalšie projekty, ktoré môžu prilákať viac mladých ľudí do rozvíjajúcich sa odvetví klimaticky neutrálneho hospodárstva (napr. udržateľné poľnohospodárstvo, obehové hospodárstvo, nakladanie s odpadmi, energetická efektívnosť, výroba energie z obnoviteľných zdrojov) tým, že zlepšia povest zodpovedajúcich zamestnaní a pracovné podmienky, ktoré ponúkajú.

3.4.6. EHSV vníma prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo ako príležitosť odstrániť energetickú chudobu v Európe a zlepšiť kvalitu života, tvorbu pracovných miest a sociálne začlenenie. EÚ by mala všetkým Európanom zabezpečiť rovnakú dostupnosť základných energetických služieb. Európsky akčný plán na odstránenie energetickej chudoby by mal vychádzať zo zistení Strediska pre monitorovanie energetickej chudoby a byť vypracovaný v spolupráci so zainteresovanými subjektmi vrátane spotrebiteľských organizácií, aby sa zaistilo, že verejné opatrenia budú viac zamerané na hlavné príčiny energetickej chudoby. EHSV zdôrazňuje, že je nevyhnutné prejsť od paliatívnych opatrení k preventívnym, ako je renovácia, vďaka ktorým sa staré budovy môžu zmeniť na budovy s takmer nulovou spotrebou energie. Sociálne sadzby a energetické ššky môžu predstavovať len dočasnú úľavu a mali by ich postupne nahradiť mechanizmy ako napríklad dotácie na prestavbu existujúcich budov na budovy s takmer nulovou spotrebou energie alebo na kúpu elektromobilov.

3.4.7. EHSV vyzýva členské štáty, aby väčšmi uznali a podporovali angažovanosť občanov a komunit vo všetkých miestnych iniciatívach potrebných na dosiahnutie klimaticky neutrálneho hospodárstva vrátane iniciatív zameraných na zmenu správania a miestnu výrobu energie z obnoviteľných zdrojov. Podporné mechanizmy a reformy trhu s energiou by mali miestnym komunitám umožniť aktívne sa podieľať na výrobe energie a mať spravodlivý prístup na energetický trh. Aktívnejšie by sa malo pomáhať tým členským štátom, ktoré nemajú dostatočné inštitucionálne kapacity.

3.4.8. EHSV oceňuje ambíciu Európskej komisie dosiahnuť, aby sa počet predčasných úmrtí v dôsledku znečistenia ovzdušia do roku 2030 znížil o polovicu (v roku 2015 v Európe predčasne zomrelo 400000 ľudí). Domnieva sa, že EÚ a členské štáty by mali z boja proti znečisteniu ovzdušia urobiť jednu z hlavných politických priorít. Mali by sa posilniť regulačné opatrenia na zníženie emisií látok znečisťujúcich ovzdušie z vozidiel a elektrární. Európska komisia by mala vo väčšej miere zapojiť organizácie občianskej spoločnosti, najmä združenia na ochranu detí a starších osôb, keďže týmto skupinám európskeho obyvateľstva hrozí najväčšie riziko, že budú trpieť v dôsledku znečistenia ovzdušia a zomierať na jeho následky.

3.4.9. EHSV pevne verí, že vypracovanie sociálneho paktu pre prechod na klimaticky neutrálne hospodárstvo je zásadné na zabezpečenie pozitívneho zapojenia občanov do konkrétnych opatrení podporujúcich tento prechod.

3.5. *Demokracia a správa*

3.5.1. EHSV súhlasí s tým, že v rámci dialógov s občanmi budú významnú úlohu zohrávať občania, regionálne a miestne samosprávy, ako aj samotná účasť občanov. Vzhľadom na rozsiahlu mobilizáciu mladých ľudí EHSV vyzýva Európsku komisiu a členské štáty, aby sa zapojili do dialógu aj s mladými občanmi.

3.5.2. EHSV víta názor Komisie v súvislosti s ekologickou mobilitou, že „tento vývoj musia podporiť zmeny v správaní jednotlivcov a podnikov“. Domnieva sa, že to platí pre všetky odvetvia ovplyvnené prechodom na klimaticky neutrálne hospodárstvo vrátane energetiky, bývania, poľnohospodárstva a potravinárstva. EHSV zdôrazňuje, že dosiahnutie plánovaných ďalekosiahlych zmien vrátane zmien správania a životného štýlu si bude vyžadovať, aby ich dotknuté subjekty akceptovali.

3.5.3. EHSV sa domnieva, že existujúce postupy ešte nie sú dostatočne účelné na to, aby sa zabezpečila potrebná akceptácia občanmi. EHSV zdôrazňuje, že Európska komisia by sa mala zamerať nielen na to, aby spravila transformáciu energetiky „sociálne prijateľnou“, ale aby tiež zabezpečila jej demokratickú a sociálnu podporu.

3.5.4. Vychádzajúc z nariadenia o riadení energetickej únie EHSV navrhuje, aby sa nadviazal stály dialóg s občanmi a bol povinným prípravným prvkom pri všetkých dôležitých politických rozhodnutiach a tvorbe všetkých právnych predpisov EÚ relevantných pre zmenu klímy. Dôležitými prvkami tohto dialógu, ktorý by mal byť blízky občanom, by mali byť transparentnosť a zodpovednosť. Hoci dialóg na internete môže byť potrebný, musí sa dopĺňať stretnutiami a priamym kontaktom so širokou verejnosťou. V rámci neho by sa malo disponovať primeranými finančnými a ľudskými zdrojmi a svoju tvár by mu mal prepožičať príslušný podpredseda Európskej komisie.

3.5.5. EHSV sa domnieva, že EÚ a členské štáty by mali väčšmi zdemokratizovať tvorbu energetickej politiky využívaním nástrojov, ako je informovaný prieskum verejnej mienky, a zaistením systematického zapájania a potrebných zdrojov pre organizovanú občiansku spoločnosť, aby sa mohla podieľať na navrhovaní a zavádzaní národných plánov v oblasti energetiky a klímy.

3.5.6. EHSV pripomína kľúčovú úlohu regiónov a miestnych samospráv pri vykonávaní politik v oblasti klímy a energetiky a presadzovaní zmien v správaní, ktoré sú nevyhnutné na ich účinné vykonávanie. Upriamuje pozornosť na iniciatívy v rámci Dohovoru primátorov a starostov a vyzýva Komisiu, aby podporila podobné iniciatívy a vytvorila stály konzultačný mechanizmus založený na dialógu talanoa⁽¹⁴⁾. Zahŕňa to Európsky dialóg o neštátnych opatreniach v oblasti klímy, na ktorý vyzval EHSV.

(14) <https://unfccc.int/topics/2018-talanoa-dialogue-platform>.

3.5.7. EHSV opakuje svoju výzvu, aby sa v rámci Európskej environmentálnej agentúry vytvorila Európska informačná služba pre energetiku, ktorá by dokázala zaistiť otvorený prístup ku kvalitným údajom, vytvoriť jedno vstupné miesto pre všetky súbory údajov potrebné na posúdenie pokroku energetickej únie, vytvárať spolu so zainteresovanými subjektmi predpoklady rôznych scenárov, poskytovať modely s otvoreným zdrojom, ktoré umožnia overiť rôzne predpoklady, a kontrolovať súlad rôznych prognóz. K výsledkom jej práce by mali mať voľný prístup všetci rozhodujúci činitelia, podniky a široká verejnosť.

3.5.8. EHSV vyzýva Európsky parlament, aby zriadil nezávislý výbor EÚ pre zmenu klímy, ktorého úlohou bude vypracovať vedecky podložené posúdenia a politické odporúčania. EHSV vyzýva členské štáty, v ktorých takýto výbor zatiaľ neexistuje, aby ho zriadili na celoštátnej úrovni a zabezpečili, že bude podávať správy parlamentom a hospodárskym a sociálnym radám jednotlivých krajín s prihliadnutím na ich osobitosti.

V Bruseli 20. júna 2019

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Luca JAHIER
